

GERZSENYI GABRIELLA

NEM ÉRTI

A Tourinform irodában megerősítették, hogy az üdülőtulajdonosok szezonjegyének érvényesítése a főpénztárban történik. Nincs mit tenni hát, beállunk a sorba. A férjem nyugodt, a gyerekek is meglepően türelmesek, mintha rajtam kívül nem lenne éhes senki. Fene se gondolta, hogy nem fognak hallgatni rám, és nem állunk meg már valahol a déli parton ebédelni. Mire volt jó a rohanás? Ideértünk, lóhalálában behordtuk a cuccot a nyaralóba, aztán lejöttünk a strandra. Közben pedig már mind a négyünknek *guvad* ki a szeme az éhségtől. Én ilyenkor kifejezetten ingerült leszek. Étterembe is gyűlölök úgy menni, hogy már a szomszéd asztalnál ülök is felkapják a fejüket a gyomrom korgását hallva.

Vasárnap lévén nagy a tömeg. A sor reménytelenül hosszúnak tűnik, és lassan halad. Gyors fejszámolást végzek a kigyózó emberek hozzávetőleges számának és haladási sebességének az ismeretében. Legalább tizenöt perc. Nem a világ vége, de jelen körülmények között, ugyebár. Perzsel a nap, fél kettő alig múlt. Nem is vagyunk bekenve, még nem került elő egyik táskából sem a naptej. Legalább néhány párapaput felszerelhettek volna a bejárat előtti térre. Futhatná a drága strandbelépőkből.

Oldalról egy harsány, ötfős csapat igyekszik bejutni soron kívül. A magasabbik fiú egy méretes evező segítségével, udvarias „Elnézést”-ek közepette tör utat magának, társainak és kerékpárjaiknak. Irigykedve nézek utánuk, az ő szezonjegyük ezek szerint már érvényes az idei nyárra. Hátrafordulva meglepetten állapítom meg, hogy mögöttünk már legalább annyian toporognak a bebocsátásra várva, mint előttünk. Akkor tehát nem is vagyunk annyira rossz pozícióban. Mintha bizony a strand a mennyország lenne! Azt tanítja a Biblia, hogy keskeny a kapu, ami az üdvösségre vezet. Hmm, tartok tőle, hogy odabent korántsem olyan értékes dolgok várnak ránk.

Araszolunk. Az aszfalt izzik körülöttünk. Előttünk tejfelszőke, fűtös hajú kisleány, egyik kezével az édesanyja kezébe kapaszkodik, másikkal műanyag homokozóvödört szorítja. Háromévesforma. Rózsaszín fürdőbugyiban topog, felsőteste meztelen. Elengedi anyukáját, körbefutja a családot. Lóbálja a vödört. Egyre nagyobb, koncentrikus köröket fut. Egyelőre nagyobb örömet okoz neki a mozgás, mint amennyi kint a hőség. „Krisztina, gyere vissza és

állj anya mellett!” – kiált a papa, kezével fejére tolva a napszemüvegét. A felsőkarjára tetovált kalózféleség most fejjel lefelé bámul rám. Unottan löki előrébb a család strandfelszerelését szállító kisszekér rúdját.

Fiam tudakolja, kaphat-e az ebéd mellé Fantát. Lányom ezzel szemben már a desszerten töri a fejét. Egyelőre nem sikerült kisorsolnia a nyertest a vattacukor, a kürtöskalács és a jégkrém közül. Az előttünk álló fiatalember közben a kelleténél jóval hangosabban ripakodik, ezúttal a feleségére: „Mónika, honnan tudjam, hogy milyen fürdőruhát árulnak benn a strandon? Miafrancér hagyta a sajtódat a zapartmanban?” A nő rebegetti műszempilláit és nyel kettőt-hármat. Látszik, hogy ebben a családban neki nincs sok szava. Közben a fürtös kislány (mint már tudom: Krisztina) sírva fakad. Kis kezével szétkeni könnyeit, amik szutykos maszatot hagynak az arcán, és lustán folydogálnak a nyaka felé.

A pénztárnál kisebb fennakadás lassítja az amúgy is gyötrelmesen lomha előrehaladást. Biztosan sok jegyet vesznek egyszerre. Vagy lefagyott a kártyaolvasó. Vagy most érvényesített valaki az idei szezonjegyét. Ez utóbbi gondolat önmagában elég ahhoz, hogy leperegjen előttem egy kellemetlen, egyperces kisfilm forgatókönyve: *én* állok a pénztárnál, *én* kérem a szezonjegy meghosszabbítást, *én* vagyok a fennakadás okozója. És, természetesen, *én* kapom a sorban állók felől egyelőre csak halkán és alattomban szárnyra kapó megjegyzéseket.

Izzadságpatakok folyik végig a hátamon. Patakszik még mindig a kis Krisztina könnye is. „Ne sírjál, mindjárt bejutunk, és mehetsz fürödni” – biztatja az anyja, lopva pillantva férjére, nem lépte-e át hatáskörét. Valaki hátrébb a sorból segítő szándékkal megszólítja: „Menjenek be a gyerekekkel nyugodtan.” Ám nem mozdulnak. Félnek talán, hogy mit szólnának az *elől* állók, ha a *hátral* toporgók biztatásának engedve kikerülnek a sort. Apuka idegszálai sajnos a jelek szerint meg sem közelítik karkötőjének vastagságát és szilárdságát. Kiáltása nekünk is fáj: „Kislányom, mosmá fejezzed be, vilááááagos? Figyejj-jéé ide, a te kedvedér jöttünk a strandra, úgyhogy ne bőgjél, éééérted??”

Nem, *nem érti*. Látszik rajta. Nem tudja még, mit jelent a világos, ha-csak nem a nappalt. Nem emlékszik, hogy nemrég ő kérlelhette otthon a szüleit, menjenek pancsolni a strandra. Nem gondolja végig, hogy mások is vágynak a vízbe, ezért a hosszú sor. Könnyei nedves réteggel vonják be bőrét, lecsöppennek az álláról, és a műanyag homokozóvödör alján gyűlnek parányi tócsába.

NYOLC SZEM MÁLNA

Fél hatkor becsukta a laptopot. Péntek délután lévén nem érezte *zsenántnak*, hogy ilyen korán véget vet a munkaidőnek. A fekete műanyag téglalap lezárása szimbolikus jelentőséggel bírt. Mostantól két napig nincs több határidő, nincs több utasítás, kérés, kérdés. Persze sokan fognak még késő este is emaileket írni. De őt az már nem zavarja. Amiről nem tud, az nem is létezik.

Kiment a kertbe, ahol napok óta nem járt. A megannyi virágzó lóhere fehér szőnyeget vont a középső részre. Az almafán, ízletes őszi termést ígérve, apró zöld gömböcskék lógtak. A hinta melletti rózsabokrot nem volt idő megkötnöni, a kinyílt virágok súlya csaknem vízszintesre húzta az ágakat. Beült a hintába. A gyerekek mostanában már keveset használták, ő viszont szeretett lassan himbálózni benne, közben az egész kertet szemügyre vehette. A kerítés mellett álló, tavaly elszáradásnak indult málnabokrot jócskán benötte a fű. Ennek rendbetétele a férjére vár. A bokorral azonban tavaly óta valami történt. Mintha magához tért volna, ismét zöldelltek a levelei. Sőt. Leszállt a hintáról, és közelebb ment. A bokron málnaszemek voltak. Javarészt még zöldek, de már néhány piros is. Az egyik érettnak tűnő termést megtapogatta, majd óvatosan leszakította. Forgatta a tenyerében, gyönyörködött benne, hogyan alkotnak a parányi bogyók egy szabályos málnaszemet.

Pár perc elteltével a gyümölcsnek testvére is akadt, két szem hevert a kezében. Aztán a kettőből három lett, majd négy. Hamarosan nyolc szem málna volt már, és nem is a tenyerében, hanem egy műanyag dobozkában. Alig hallható lihegéssel állt meg a barna faajtó előtt. Csak a földszinti lakáshoz vezető pár lépcsőfokon gyorsította a lépkeit. Amikor nagymama útnak indította az unokatestvérének szánt kis doboz málnával, ráérősen ballagott. Nem akaródzott megválnia az imádott gyümölcstől. Pedig az ő része ott maradt a konyhában, a saját szemével látta a spór melletti asztalkán. A gang lépcsőjéről lelépve, ahol nagymama már nem nézett utána, bekapott egy szemet a dobozból. A homokozó mellett további kettő vándorolt a szájába. Volt némi lelkiismeret-furdalása, de azzal nyugtatta magát, hogy a dobozba nézve a hiány egyáltalán nem vehető észre. A hátsó fűszekamránál úgy érezte, muszáj még egyet ennie. A szilvafa mellett elhaladva pedig még legalább kettőt. A ribizlibokor mintha rosszállóan lengette volna felé az ágait: ejnye, hogy nem tud uralkodni magán. Szorító érzést érzett a torkában a kerítésnél.

Kicsi korától rengetegszer járt át az unokatestvéréhez a kerti kiskapun át. Belülről egy elfordítható gombbal nyílt az ajtó, kívülről kulcs kellett hozzá. Kulcsot még nem kapott, de szerencsére a deszkák kitágultak már annyira, hogy a zár elfordítása nélkül is elég volt az ajtót behúzni, szépen megállt. Amikor még nem volt ott a nagy ház, akkor a nagyapáék kertje hosszan tartott egészen le a patakig. Csak később vették el a kertnek a nagyobbik részét, mert kellett a hely a panelháznak. Sokat emlegették a felnőttek, milyen hosszú volt a kert, és mennyi gyümölcsfa nőtt benne, amivel nagyapa rengeteget dolgozott. Mégis muszáj volt hagynia, hogy kivágják őket. A szülei gyerekkorában még a saját kertjük végében lehetett fürödni. Ezt igazán tudta irigyelni. Most már, ha fürödni akartak, el kellett menni a Tiszára, a Borszára, vagy a Beregi-tóhoz. A nagy házat szolgálati lakások számára építették a rádiógyár dolgozóinak. Csúf, szürke, ötemeletes betonblokkokat húztak fel hosszú sorban.

Megnyomta a csengőt. Pironkodó arccal szorongatta a dobozt, és a kis lyukat kémlelte az ajtón. Vajon kívülről észreveszi-e, ha belülről belenéznek. Számtalanszor eljátszották már az unokatestvérel, hogy egyikük az ajtó előtt álldogál, a másik pedig a kémlelőnyíláson át élvezzi a látványt: az egészen közel lévő alak aprónak, távolinak tűnik. A keresztanyja nyitott ajtót. Várták már a málnát. Ám ahogy lenézett a dobozban árválgató mindössze nyolc kicsiny szemre, megvető arccal csak annyit mondott: – Ezzel igazán kár volt fáradnod.

Gyerekkorának égető szegényével, önzőségének tudatával ült vissza a hintára. Bekapta a kezében dédelgetett málnaszemet. Édes íze volt, de valahogy nem eléggé. Nem társult hozzá az az érzés, hogy valakinek felajánlhatja a bokron pirosuló többi gyümölcsöt.

JELENLÉT*

Keresztapám, Györke László emlékére

Elkészült a második eresztés, jelentette be ünnepélyesen, mialatt szűrőkanállal szedte ki az olajtól fénylő, aransárga, hosszúkás krumplidarabokat a fazékból. Nem szabályos hasábok voltak, nem lehetett boltban kapni sütésre szánt fagyasztott burgonyát. Házilag készült, késsel fabrikálva, egyik ilyenre, másik amolyanra sikerült. A gyerekek a csöpp asztalnál ülve várták a telerkott tányért. Az első eresztés már rég elfogyott. Kicserélte az üres tányért a

* Györke László (1947–2023) beregszászi születésű újságírókat február 9-én helyezték örök nyugalomra Nyíregyházán.

telire, sarkon fordult, vissza a serpenyőhöz, folytatta a harmadik eresztéssel. Feje mellett, a szögletes fehér bojlerben kisujjnyi méretű, kék színű gázláng lobogott. A gyerekek szerették nézni a lángocskát, olykor szórakozásból tövig kicsavarták a meleg víz csapját, különleges látvány volt, ahogy belobban a bojler, s a kis rés mögött addig egymagában árválkodó lángocska valóságos kék tűzoszlopként lobog tovább. Az anyjuk nem győzte őket inteni: ne pazarolják a vizet, nem marad majd fürdeni. De tudták mindnyájan, nem ezen a pár pillanatnyi lopott szórakozáson múlik. Ha volt víz, akár az egész kádat megtölthették, ha viszont központilag elzárták, akkor nem volt így se, úgy se. A krumplisütés befejeztével a gyerekek szétszéledtek, felesége leült a varrógéphez, ő nekifogott a mosogatásnak.

A könyvespolc tövében álló régi írógépet a gyerekek is sokat használták: verseket másoltak, papírra gépelték őket, könyvvé fűzték a lapokat. Ajándékba is kapott ilyen kötetet valamennyi családtag. Az íróasztal mellett nyílt az erkélyajtó, nem messze az erkély alatt a Vérke folydogált lassan, piszkosan és szomorúan. A partján sorakozó nyárfák zúgtak a szélben. Az erkélyre járt cigizni télen-nyáron. Leült, keresztbe tette a lábát, és mindig csak akkor gyűjtött rá, ha már kényelmesen elhelyezkedett. Télen az erkélyt behajtogatott üveglablakok védték a fagytól. Kemény mínuszokban nem csupán kabátot, de sapkát is felvett a cigizéshez. Nem beszélt, csak köhécselt egy kicsit.

Már megint ügyes volt a vejem, mondta az anyósa, amikor a ropogós héjú szerb kenyeret szelte a konyhai nagykéssel. A szerb kenyeret legtöbbször ő hozta, a szerkesztőséggel szemközt árulták. Ha szerencséje volt, kettőhöz is hozzájuthatott. Jobban örültek mindnyájan ennek, mint a batonnak. Kiváltképp, ha már a baton is elfogyott a teherautóról, mire rájuk került a sor. Megitta a vörösborot, amit apósa vizespohárban elébe tett a viaszosvászon terítővel letakart asztalra. Télen az asztalt valamicskét kijebbe húzták, ne érjen a spórhoz, meg ne olvadjon a terítő. A spórban pattogott a tűz, a terítő átmelegedett. A borocska után kiment a gangra rágyújtani.

Már megint zugter¹ a vejem, mondta az anyósa, ha zordnak látta a tekintét, mogorvának hallotta a hangját. Nap mint nap találkoztak, a kosztosokhoz tartozott ő is, akárcsak a felesége és a gyerekek. Munkából hazaérve az öregek konyhájába vezetett az útja. Kulcsa volt a vaskapuhoz, nem kellett csengetnie. A gangra érve azért megkocogtatta az ablaküveget,

¹ Nagymama használta a szót 'morcos', 'mogorva' értelemben. Eredete bizonytalan, talán a zúgolódóból származik.

nehogy ijedelmet okozzon a váratlan felbukkanással. Kapott ételt, kapott jó szót. Ha cserébe zugter is volt, elnézték neki. Jó férj volt, és jó apa. Az ételt megköszönte, többet nem szólt.

Hogy *minek*, azt legfeljebb akkor kérdezheted, ha meg akarod tudni, minek van levele, akkor válaszolok, hogy a fának, mondta a gyerekek, amikor az érdeklődött, minek kell kimenni a dédmama sírjához. A helytelen beszédet nem tűrte, könyörtelenül kijavított gyereket és felnőttet, fiatal és időst. Szakmai ártalom, ifjúkori botlás, ugratta a felesége. Magyar szak, aztán újságírás, vajt fület eredményez csakugyan. Az öregek mit sem törődtek vele, az évtizedes beidegződések tartották magukat konokul. A gyerekek inkább iparkodtak, nem szerettek letorkollva lenni. A magyarázatot rendre cigaretta követte. Többet nem szólt, csak köhécselt egy keveset.

Hátát pirosra sütötte a nap, homlokán gyöngyözött a veríték, ahogy a sátor felállításával kínlódott. Szája sarkában félig elszívott cigaretta lógott, fel-felparázslott a vége, szája másik sarkából szállt a füst. A ponyva nem lett elég feszes, a legelsőnek levert cölöpöket újra kellett verni. Basszorkányos varga jános, morogta, s szájában ütemesen mozgott fel-alá az egyre kisebbedő cigaretta.

Jelen volt.

Jelenlétét éreztük a hétköznapiakban, a babakocsi tologatásában, a nyár-esti szalonnasütésben, az őszi szüretben, a pincében éjszakáig tartó nótázásban, a téli szánkózásban. Jelenlétét éreztük az ünnepekben, a születésnap-összejövetelekben, a húsvéti locsolkodásban, a karácsonyi rácpontyban. Benne élt a szűkös panelházi lakásban, a hosszas sorbanállás után végre kiutalt Zsiguliban, a határátkelésben. Beköltözött a kertbe, a paradicsom-palántába, a sasliksütő állványba, a lecsapódó párától síkos söröspohárba, a kanapé süppedésébe. Bent lakott minden egyes cigarettában, az öngyújtóban, a gyufában, a hamutálban.

Aztán elfáradt, többet nem szólt, nem is köhécselt.

Jelen van.

Jelenlétét érezzük a hétköznapiakban, az ünnepekben. Egymásban, magunkban.